

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1:50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 15. marca 1935.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočekovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Slovenski narodno-politični program v preteklosti

Z 2. štev. »Sodobnosti« je začel priobčevati dr. Dragotin Lončar družboslovni spis »Dr. Jan-ko Serneč«. Iz doslej podanega odlomka ponatiskujemo III. odstavek, 3. poglavje.
 Uredništvo.

Še danes je odprto vprašanje združenja vsega slovenskega ozemlja v takšno celoto, ki bi varovala narodno svobodo. Naši predniki so se morali od leta 1848. dalje baviti z njim, a so hodili pri tem dvojno pot: zgodovinsko, ko so v svojo škodo enostransko posnemali večje narode, ki so nekdanj imeli lastno državo, jo pozneje izgubili, pa jo zopet terjali nazaj, ker ni v njih nikoli ugasnila zavest o posilni kršitvi državno-pravne pogodbe med vladarjem in narodom; prirodno, ki je dajala pravico in možnost državnosti ali vsaj sodržavnosti tudi tistim malim narodom, ki sploh niso imeli v preteklosti lastne države ali v takšni davnini in tako malo časa, da je spomin nanjo izginil iz narodove duše. Tako je bilo pri nas.

Leta 1848. je dalo Slovencem določen politični program, ki je slonel na prirodnem, t. j. narodnem načelu, in sicer 1. minimalni: zedinjeno Slovenijo in 2. maksimalni: državno zvezo s Hrvati in Srbi.

Ta program smo postavili celotno, oziroma deloma, ali ga vsaj obravnavali po časnikih in zborih poleg leta 1848. posebno še: 1863. leta (Vilhar-Levstikov »Naprej« zedinjena Slovenija); 1866. leta (celovski »Slovenec«: predvsem Raič, Svetec in Vošnjak); 1867. leta (Levstikov načrt programa za nameravani list »Slovenski jug«); od 1868. do 1871. leta (tabori: zedinjena Slovenija); 1870. leta (adresa kranjskega deželne zbornice, načrt programa v Sisku, oziroma ljubljanski program); 1871. leta (adresa kranjskega deželne zbornice); 1878. le-

ta (v prvi vrsti članka »Ilirija oživljena« v ljubljanskem »Slovenecu«); 1890. leta (Podgornikov »Slovanski svet«, prav za prav vsi letniki od 1888. do 1899. leta); 1894. in 1898. leta (obe takratni slovenski politični stranki: narodno-napredna in katoliško-narodna sta se izrekli v »Slovenskem narodu« in ob zborovanju na Trsatu za hrvaško državno upravo); 1907. do 1909. (Tumova študija: Jugoslovanska ideja in Slovenci, trializem, tivolska resolucija slovenskih socialistov); 1912. in 1913. leta (zveza slovenske ljudske stranke s hrvaško stranko prava, dijaško gibanje »Preporodovcevi«, Cankarjevo predavanje o južnoslovenskem vprašanju, načelna izjava izvrševalnega odbora narodno-napredne stranke o združenju južnih Slovanov v avstro-ogrski monarhiji); končno 1917. leta (majniška deklaracija). Širše narodne plasti so se udeleževale prav za prav samo taborskega in deklaracijskega gibanja.

Ta program so posamezne politične skupine pojmovalle glede obsega in oblike različno. Leta 1848. smo govorili o samovladni ali samoupravni (avtonomni) kronovini, oziroma kraljevini »Sloveniji« v okviru Avstrije (izraz »kraljevina« ni imel državno-pravnega pomena). Glede zveze s Hrvaško je pa razpravljala zgodovinar in politik Kukuljević na ta način, da bi bil duh skupen, a vsak druženi deželi (Slovenija in srbska Vojvodina) bi bili imeli svojo posebno upravo, a skupen zbor z banom. Leta 1866. je neki dopisnik iz Ljubljane v celovškem »Slovenecu« pripuščal dvojno možnost: ali bi bila imela Slovenija svoj deželni zbor in za skupne posle skupen zbor s Hrvati ali pa bi bil za Slovenijo in Hrvaško sploh samó en zbor; a drugi dopisnik iz Gorice je razpravljal o vojvodini Sloveniji, ki naj bi bila sklenila zvezo s Hrvati kot »regnum socium«. Levstikov načrt iz leta 1867. je

poudarjal politično solidarnost s Hrvati brez podrobnosti. Politični osnutek sestanka v Sisku 1870. leta, ki ga pod vplivom srbskega stališča ni odobril v celoti poznejši shod v Ljubljani istega leta, je določil, kakor je urednik »Slovenskega Naroda« Tomšič sporočil Jurčiču in Josipu Vošnjaku, zvezo s Hrvaško takó, da bi bila Slovenija avtonomna, in je prepustil medsebojnemu dogovoru, kakó se »bode federirala Slovenija in trojedna kraljevina« (v pismu Jurčiču je zapisal Tomšič izraz »konfederirati«; očitno mu ni bil razloček čisto jasen) — a obe skupini: Slovenija in Hrvaška bi bili imeli kot enota realno unijo z Ogrsko.* Vodja goriških Slovencev, Lavrič, se je na občnem zboru društva »Soča« leta 1871. tudi dotaknil ljubljanskega shoda in je govoril o treh deželnih zbora za vsak narod posebej (Slovenci, Hrvati in Srbi). Adresi kranjskega deželne zbornice leta 1870. in 1871. o Sloveniji sta vsebovali »administrativno in kolikor mogoče državno-pravno celoto«. Podgornikov »Slovanski svet« je načelno terjati narodno avtonomijo in potem izvršitev hrvaškega državnega prava, ki je po pragmatični sankciji iz leta 1712. obsegalo tudi slovenske dežele. Tumova študija o južnoslovenskem vprašanju iz leta 1907. je načelno zagovarjala združenje slovensko-hrvaško-srbske Ilirije na osnovi omike in gospodarstva. Socijalistična resolucija leta 1909. je slonela na avtonomističnem stališču (v narodno-kulturnih stvareh) avstro-ogrske južnih Slovanov kot enotnega naroda v zvezi drugih narodov monarhije. Izveš avstro-ogrskega okvira so se postavili »Preporodovci« leta 1912/13., a pisatelj Ivan Cankar je nastopil 1913. leta v nasprotju s tivolsko resolucijo za politično zvezo štirih sorodnih južnoslovenskih narodov. Majniška deklaracija iz leta 1917. je terjala južnoslovensko državo v okviru monarhije, a slonela je na narodnem in zgodovinskem načelu.

* Naši zapiski, 1912., 353—354 (moja objava dogovora): Razprave (Znanstvenega društva za humanistične vede), 1928., 99—101, 102—103 (Priateljeva ponovna in izpopolnjena objava dogovora).

Janez Kocmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Imenovanje Šukljeta za deželne glavarja je pomenilo na vse strani zadovoljivo rešitev tega vprašanja, a še najbolj v upravno-tehničnem pogledu. Bil je rutiniran parlamentarec; kot bivši ravnatelj državne zaloge šolskih knjig pa si je pridobil tudi dragocenih izkušenj upravnega značaja. Slednje je korenito izkoristil še pred prevzemanjem deželne samouprave po zastopnikih slovenske ljudske stranke. Poslovanje pri deželnem odboru je bilo zastarelo in počasno, ves deželni dvorec je bil prava pravcata kancelija, čije prag je kmet prestopil le, kadar je bil naravnost primoran. Stara resnica je, da najcenejša uprava navadno ni najcenejša. Šuklje sam to priznava na str. 15. svoje razprave »Deželni zbor kranjski in deželne finance«, ko pravi: »Ne v potratnosti, povsem nasprotno, v pretirani skoposti leži glavna krivda prejšnjega deželne odbora!« O svojem predhodniku Otonu pl. Deteli piše na str. 14., da je bil »poštenjak skozi in skozi, kateri je v svoji košeni roki desetkrat preobrnil vsak krajcar, preden ga je izdal za deželne namene!« To navajam samo zato, da bo bolj razumljiva naslednja zgodba, katere resničnost mi je potrdil neki bivši višji uradnik deželne zbornice. Ob naselitvi Šukljeta v deželni dvorec so našli v fotelju njegovega prednika skriven predal, v njem pa množico nerešenih spisov. Vsi so se nanašali na večje in manjše podpore kmetom; potrebovali so le še podpisa deželne glavarja, da postanejo podpore izplačljive. Detela je nesimpatične mu spise preprosto polagal v svoj fotelj ter leta in leta v pravem pomenu besede sedel na njih. Kdor se je zanimal za svojo zadevo, mu je načelnik dotičnega oddelka pač lahko pove-

dal, da stvar dobro stoji; toda — več ni mogel in smel. Sledovi spisa so vodili v pisarno deželne glavarja, ali kdo bi si bil upal naprtiti odgovornost s trditvijo, da se je zgubil pri glavarju? Detela je vselej naredil najnedolžnejši obraz in skomignil z rameni, dejal stereotipno: »Poiščite, prosim; če ste dali spis meni, mora biti tu; ako ga ne najdete, potem ga mi pač niste dali ali sem ga vam pa že vrnil!« Kdo bi bil slutil, da sedi stari mož na njem!

S prihodom Šukljeta je zavela v deželni dvorec sveža sapa. On sam pravi sicer na str. 290. svojih »Sodobnikov«: »... pri deželnem odboru sem našel dobro izurjeno, disciplinirano uradništvo. Gotovo to ni bila zasluga mojega prednika v deželnem glavarstvu, Otona plem. Detela, ki je bil pač častivreden mož v vsakem pogledu, toda organizatornih zmožnosti ni imel, vsaj v 17letni dobi svojega glavarstva jih nikoli ni pokazal.« Resnica. Dobivši namreč prve spise v pregled in podpis, se je Šuklje začudil, da so vsi pisani z roko; — v dobi zmagoslavne vora tehnike celo v najbolj skurnejše pisarne vsem deželnem dvorcu ni bilo niti enega pisalnega stroja! Ni treba šele dokazovati prednosti pisalnega stroja pred ročnim delom; omenjen bodi samo prihranek na materialu in času ter — kar je še važnejše — točnost pri spisih, ki jih je izgotoviti v več izvodih, in naposled čitljivost strojne pisave. Odredil je nabavo pisalnih strojev in po preteku par mesecev jih je sklepetala že cela vrsta v deželnem dvorcu. S sodelovanjem ravnatelja deželnih uradov Matije Zamide in šefa knjigovodstva Henrika Lindtnerja je preobrazil in izpopolnil tudi ostalo poslovanje in knjigovodstvo tako, da je zaslovelo po vsej državi kot najbolj vzorno. Samouprave mnogih dežel so pošiljale svoje strokovnjake v Ljubljano na proučevanje poslovanja kranjskih deželnih uradov.

Šuklje se je zanimal za vse osebno, dajal je nasvete in navodila ter se tedaj pa tedaj prepričeval, kako se dela. Pri tem pa se ni mogel otresti

neklih navad, in sicer ne najboljših, ki so tako svoje nekaterim njegovega stanu. Prežal je, gledajoč na uro, kdaj in kako prihajajo uradniki v urad in kdaj zapuščajo pisarne. Zamudnikom je polagal na mizo vizitke z vpogujenim robom. Takten šef prepušča take stvari posameznim predstojnikom, puščajoč jim pri tem do neke meje prosto roko. Prežanje na malote jemlje predstojniku ugled, pospešuje lizunstvo in potuhnjenost, kar službi gotovo ni v korist. Uradnik, ki bi moral zamuditi nekaj minut, pa najsi še tako upravičeno, raje sploh ne pride v urad, samo da se izogne raznim očitkom. Vzrok se že najde; če treba celo zdravniško spričevalo. Prikrivanje grehov na tak način rodi neodkritosrčnost, zalezovanje, tožarjenje in sploh vse mogoče grdobije, ki so po mnogih uradih že kar udomačene. V novjšem času je ponekod kaj priljubljeno tudi prisluškovanje na telefonu. Pri mnogih hišnih napeljavah imajo nekateri predstojniki v svojih sobah posebne naprave, s pomočjo katerih lahko prisluškujejo vsem razgovorom. Lahko si mislimo, kaj se dogaja v duši takega prisluškovalca, kadar sliši kaj, kar ga opominja, da »der Horcher an der Wand, hört seine eig'ne Schand«.

Šuklje si je v tem pogledu na straneh 119. in 293. »Sodobnikov« sam napisal ne ravno preveč laskavo spričevalo. Na str. 293. opisuje, kako je nekega dne tik pred zaključkom uradnih ur stopil v sobano pri knjigovodstvu in opazil, da so se že vsi pripravljali na odhod. »In kar prestrašeno so me pogledali«, pravi, »ko vstopim, potegnem uro iz žepa ter jim rečem: 'Gospodje, pri meni manjka še pet minut na tri četrt in moja ura gre prav!' Vsi molče, samo eden, najvišji med njimi, se ohrabri ter začne: 'Gospod glavar, da bi vi vedeli, koliko smo danes že delali...' Tukaj ga prestrežem: 'Gospod oficijal, koliko dobivate vi plače na mesec?' On začudeno: '275 kron!' Jaz na to: 'Pa bi vi bili zadovoljni, če bi vam blagajna prvega v mesecu izplačala le 250 kron?' — 'Nikakor ne!' —

Iz „Borbinega“ narečja

V letošnji 8. številki piše Borba, da odgovarja zadnjič »Sloveniji«, ker se ne namerava spričo važnejšega dela več baviti z njo.

Glede na ta sklep nam je pa posvetila takoj v letošnji 10. številki skoraj vso drugo stran.

Kakor vidimo, se človek še takrat ne more znesti na »Borbo«, ko ima zase njeno besedo, besedo, ki je bila spregovorjena in dana v zavesti najvišje lastne koristi. Toda »Borba« bi pač ne bila »Borba«, če bi samo dvakrat zaporedoma storila in delala isto in če bi ne bila vsaj v nedoslednosti dosledna.

Sicer poudarjamo vnovič: Če omenjamo »Borbo« in navajamo njene »razloge«, ne delamo to, da bi polemizirali z njo. To je preprosto nemogoče, zakaj polemizirati se da edino le z razlogi in protirazlogi. Teh pa »Borba« nima. Pa tudi zaradi tega je ne omenjamo, ker bi za naše bralce in naročnike pomenila katerakoli »Borbina« trditev sploh kako vprašanje. Ne samo in edino zaradi tega pišemo o njej, da kažemo na živem zgledu vso umsko katerega predstavnik pri nas hoče biti »Borba« in tudi je.

Najbolj nazorno bi vsekako pokazali vso miselnost revščino »Borbe«, če bi ponatisnili sestavek od konca do kraja in zraven primerjaje vzporedno naš sestavek, ki ni našel borbatega dopadenja. Nobene razlage, nobenih pripomb bi ne bilo treba. Toda tako važen pa jugoslovanski nacionalizem le ni. Samo majhen zgled naj bo dovolj.

Tretji odstavek »Borbinega« odgovora ima na primer tri stavke. V prvem pravi, da list »Slovenija« ... tega lepega imena ne zasluži... V drugem stavku že sklene, da našega lista ne bo več omenila, ker ga »noče po nemarnem imenovati«. Ta sklep je pa pozabila že takoj v naslednjem tretjem stavku, češ »naj »Slovenija« gleda, da ne bo... ponižana«.

Res, vsa ta miselna kolobocija se nahaja v treh zaporednih stavkih v prvem predelu na drugi strani 10. številke glasila Jugoslovanske akcije.

»Borba« še vedno govori o slovenskem narečju, govori v času, ko je minister za prosveto priznal slovenskemu odposlanstvu, da je slovenščina književni jezik, kakor je književni jezik srbohrvaščina. Tega seveda ne dela slučajno. Narečje je v kulturnem življenju manj, nego jezik. Beseda označuje, da si tista skupina ljudi, ki ima zgolj narečje, ali še sploh ni usvarila lastnega književnega jezika, ali pa da govori v narečju, ki je sestavni del nekega književnega jezika. Za slovenščino ne velja ne prvo ne drugo. Slovenski jezik se je sam razvil med drugim tudi iz harmoničnega zlitja raznih slovenskih narečij in v našem književnem jeziku je nastala književnost, leposlovna in znanstvena, ki je pa seveda jugoslovenci ne poznajo.

Razložek med m q uml umy uml hQuml gli nemškutarskimi, lahonskimi ali avstrijakantskimi Slovenci na eni in Slovencem brez prilasika na drugi strani je velik in načelen. Obstaja namreč v tem, da trpi stalno za nekim manjvrednostnim kompleksom, da si ne upa hoditi po lastnih nogah, da ga vedno skrbi, kaj bo, če bi ga zapustil samega tisti, ki se mu je vrnil v družčino, ki od nje živi in mu seveda trobi v ušesa, kakšen siro-

mak bi bil brez njega. To manjvrednostno zavesti so gojili včasih nemškutarji in jo na Koroškem, pa tudi na Štajerskem še danes goje. Na veliko jo pa goji »Borba«, ko zasramuje Slovence dobesedno: Slovenstvo se je klavirno izkazalo v preteklosti, bilo je malo po idejah in je zato podleglo.

Ali niso prav tako govorili in sramotili slovenstva včasih »štajerčevci«? Seveda so mislili prav tako, in kar jih je še ostalo med nami, so gotovo veseli »Borbe«.

Naša vzporedba »Borbine« in »štajerčeve« pisa-ve je zadela precej v živo. Verjamemo, da ni prijetna. Zato pa je tembolj resnična. Neprijetna resnica pa vedno skeli.

Dosti nasprotnih nemških listov smo brali, pa se ne spominamo, da bi bil kateri kedaj napisal tako sramotilne besede na Slovence, kakor jih je napisala »Borba« in ki jih danes zgoraj že vdru-gič navajamo. K večjemu še nekdanji nemškutar-ski »štajerci«. »Borba« in »štajerci« — oba lista sta pisana v nekem »narečju«, obema so bile tuje potrebe in zahteve slovenskega ljudstva, oba sta slovenstvo malila in ga devala v nič. Mislimo celo, da bi prav natančna vzporedba v tem oziru govo-

Bojevniki in volitve

Že nekajkrat smo opozorili slovenske Bojevnike, kako bi jih nekateri členi »Boja« za vsako ceno hoteli zahoteti v politiko, pri čemer si politično delo seveda zamišljajo tako, da bi lastne osebe spravili do politične veljave. Velika večina slovenskih »Bojnikov« pa nima za politiko in politike te zvrsti prav nobenega zmisla: hoče predvsem ostati nestranskarska in pri sedanjih razme-rah tudi nepolitična. To svojo voljo so Bojevniki dovoljkrat in dovolj razločno izpovedali, še prav pred kratkim v Kranju in tudi drugod.

Očitno mora biti torej vsakomur, ki misli po-šteno in brez ovinkov: če se hoče kak Bojevnik uveljavljati tudi politično, mu tega ne bodo bra-nili. Nobene, prav nobene pravice pa nima, da bi pri takem političnem delu nas'opal ne kot na-vaden državljani, ampak kot Bojevnik, ali si celo brez vsakega pooblastila lastil pravico, da nastopa v bojevnikiškem imenu, da se v njihovem imenu ce-lo pogaja za poslanske mandate in skuša barantati z bojevnikiškimi glasovi.

In ker se je zdelo, da je to le še premalo, so pred dobrim tednom zastopniki »Bojnikov« po nalogu bojevnikiških organizacij to še enkrat prav razločno povedali in ugotovili.

Zato se je, mislimo, vsak Bojevnik prijel za glavo, ko je bral zadnji »Prelom«. Ta namreč po-roča na uvodnem mestu, da se je ustanovil Glavni bojevnikiški volilni odbor, ki naj skrbi za krepek nastop Bojnikov pri majskih volitvah, in ki naj gleda, da bo ta nastop enoten in organiziran.

»Prelom« se je sicer vendarle zazdelo, da ne more kar tako mimo enodušnih sklepov Bojevni-kov in mimo pravil. Pa slepomiši, češ da se je ta volilni odbor ustanovil izven okvira »Boja«, da pa bojevnikiško gibanje vendar ne more stati ob strani, ko se vrše volitve, kratko in malo, da »morajo Bo-

rika celo za »štajerca«, — vendar pa se v tem po-gledu radi odpovedujemo vsaki sodbi.

Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti. Kajti ugotoviti moramo, da se v zgodovini »ni kla-virno izkazalo« v s e slovenstvo. Slabo se je ob-neslo samo listo, ki se je zaničevalo samo. To pa niso nikoli bili pravi Slovenci. Kajti nekaj je goto-vo: med nami ni nekdanjih »štajerčiancev« in dru-gih nemškutarjev ni. Vsi ti so se zatekli raje

Nagonsko čutijo, da je tam duh od njihovega duha. Sicer je pa »Borba« prav to — splošno zna-no — resnico zabrusila JNS-i v obraz v letošnji 9. številki.

Proti svoji volji in prepričanju pove včasih celo »Borba« kaj zanimivega. Na primer:

»Poznam starega veleizobraženeega posestnika, preganjanega v Avstriji radi slovenstva, ki je... postavil pred vojno poleg občinskih slovensko-nemških tabel pri vходу v domačo vas table, ob-robljene z barvami slovenske trobojnice in s samo-slovenskim napisom

Še enkrat: mi ne polemiziramo z »Borbo«. Po-lemika hoče zlasti spreobrniti. Mi pa nočemo, da bi se »Borba« spreobrnila. Kajti ljudje s tako očit-nim manjvrednostnim čutom so zguba za vsako stvar, ki se zastavlja za zanj. In v škodo sloven-stva bi bilo, če bi se uvrstila v naše vrste.

jevniki aktivno, odločno in disciplinirano poseči v volilno borbo.

To se pravi, na povelje nekaterih samozvanih »voditeljev« naj lopnejo Bojevniki samega sebe po zobeh, svoja načela pa zataje! Kajti nepolitična organizacija, ki je še vedno nepolitična organiza-cija, pa se vendar pod njenim imenom ustanavlja-jo politični volilni odbori, postavljajo poslanski kandidati, to je izum za »Prelom« in njegove gene-rale.

Kakor poroča belgrajsko »Vreme« iz Ljubljane, so ti samozvani zastopniki Bojnikov dne 12. t. m. celo sklenili pogodbo z nekimi politiki glede svo-jih kandidatur. In »Vreme« že tudi imenuje bo-jevnikiške kandidate: Kuster, Fabjančič, Marinko.

Zato ugotavljamo mi, da takega pooblastila od slovenskih Bojnikov in njihovih organizacij ni-majo, da ga ne morejo in ne smejo imeti in da ga za take namene tudi ne bodo nikoli dobili.

Da se vrši za bojevnikiškim imenom neodkrita igra, dokazuje tudi to, da mora slovenski Bojevnik yXy QqY slišati, kako ga mislijo zedinjati za neke politike. Tista politična kupčija se je nam-reč sklenila že 12. marca, »Prelom« od 14. mar-ca popolnoma molči o njej. In prav tako molči o tem, kdo je tisti volilni odbor ustanovil in kdo sedi v njem.

Pazite torej, slovenski Bojevniki! In če kdo de-la že vnaprej z vašimi glasovi politične kupčije, pokažite in povejte mu, da je to kupčija za me-dvedovo kožo, ki je še živ, zdrav in močan v gozdu.

Zlasti pa zahtevajte jasnosti! Zahtevajte, da se takej skliče zbor delegatov, posamezne organiza-cije pa naj skličejo občne zборе. In odslovite en-krat za vselej tiste ljudi, ki delajo tako razločno proti izraženi vaši volji!

»Torej — nadaljujem — vidite, ista je z vašo pla-čo kakor z uradno dobo. Dežela se je vam naspro-ti zavezala, da vam mesečno plača določeno vsoto, vi pa ste se deželi zavezali, da boste vestno držali predpisane ure!« Dogodbica postane zanimiva in — pomenljiva šele po vzporeditvi z ono na strani 119. opisano. Tu očrtuje svojega nekdanjega gimna-zijskega ravnatelja Fischerja v Novem mestu tako-le: »Neprijeten človek, omejen in neroden, neka zmes servilne ponižnosti in ošabnega samodrštva. Kmalu smo si bili navzkriž s svojim ravnateljem in zlasti jaz se nisem mogel sprijazniti z njim. Ve-lik je bil v malenkostih, toda pri neki priliki sem ga izplačal. Saj sem bil, in to mi bodo pridrili vsi moji bivši kolegi (Ti so že vsi mrtvi! O. p.) in učenci vedno vesten učitelj, nekoč pa se je le pripetilo, da sem baš še nekaj dimov hotel potegniti iz svoje ljubljene smotke. Stal sem pred durmi svojega razreda, ko se prištuli ravnatelj Fischer ter mi s smehljajočim obrazom pove: »Gospod profesor, jaz imam že pet minut čez osem!« Mirno potegnem tu-di jaz svojo uro iz žepa in mirno odgovorim: »Imam ravno toliko na uri, gospod ravnatelj; prav veseli me, da se ujemava vsaj v eni točki!« Tu se pri-kaže Šuklje kar v pozni narodnega junaka, čeprav je bil v resnici le navaden grešnik! Po mojem mnenju lahko nadomesti uradnik-knjigovodja za-mudo sam, profesor je pa ne more brez dijakov. Tisti oficial bo pač tudi lahko vzkliknil, če bo kdaj napisal svoje spomine, da je bil Šuklje velik v malotah — razen, če ni isto, ako dva storita isto. (Nadalj. prih.)

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

Zéro:

Pogovor z g. Prekorškom

(Dalje.)

Ob dotiku napovedane smeri nadaljevanja teh črtic si dajva predstavljati, da je slovensko delovno ljudstvo sklicalo shod kandidatov. Optično bo ta predstava učinkovala v dosego spoznanja, da sedijo kandidati v prostoru, kamor sicer radi po-lisnejo »narod«, slovensko delovno ljudstvo pa za-seda na odru za mizo, predseduje shodu in dobav-lja govornike. Ni treba še tega, da bi se morda shod vršil v dvorani kaknega društva, ki po postavi ne sme dajati dvorane za politične shode na raz-polago, kajti v takih prostorih so sklicovali in iz-povedali svoje shode po navadi ljudje Vlaškega progra-ma. Ljudstvo pa je prišlo na te shode uQml uym qy ml humlh bš um da je vsaj tam slišalo par previdno stehanih besedi od svojih, po sklicate-ljih nenapovedanih govornikov. Neizbrisno mi je ostal v spominu nesramni cinizem jeseniškega do-pisnika »Slovenskega Naroda«, ko je poročal o shodu JNS o priliki občinskih volitev v Sokol-skem domu na Jesenicah, češ da se še nikdar ni pokazala v večji meri demokratičnost jeseniške JNS, nego pri tem shodu, kajti tudi opoziciji je bi-la baje dana prilika, da se na shodu izrazi. Tega seveda ni povedal, da je znala JNS preprečiti, da bi mogla imeti opozicija svoje shode. Cinizem in hinavščina tega poročila je bila tolikšna, da je šte-lo celo »Jutro« za potrebno, da prinese drugačno poročilo o istem shodu.

Gori mišljeni shod bi bil torej praktično ne-kakšna porota ljudstva nad kandidati. Jasno je, da bi sedeli kandidati iz razpuščene skupščine v dvo-rani liki obtoženci, drugi kandidati pa, bodisi kot

dokazna sredstva, bodisi kot radovedneži, bodisi kot tisti, o katerih pravijo reporterji s sodišča, da se na številki 79 vadijo.

Tako, g. Prekoršek, kulise, prizor in zasedbo imava, zdaj lahko pričneva, ali resno, zakaj želje in potrebe slovenskega delovnega ljudstva so pre-kleto resna stvar.

Področje dravske banovine se ujema približno z jezikovnim področjem slovenskega delovnega ljudstva, kolikor je bilo ob prevratu osvobojeno. To pomeni, da se upravno-tehnični pojem dravske banovine ujema s kulturno-političnim in zemlje-pisnim pojmom Slovenije, kar je in je v Jugoslaviji. Na tem tako lepem kosu zemlje bivajoče in trpeče delovno ljudstvo je sestavni del jugoslovanskega delovnega ljudstva, ki predstavlja sok, moč, zdrav-je in bitnost fizične in moralne Jugoslavije. Kdor dela v korist uresničenja želja in potreb sloven-skega delovnega ljudstva, ta dela torej ob-enem in prav zato in tudi samo tako v korist jugoslovanskega delovnega ljudstva in Jugosla-vije. Že vnaprej vidim, s kakšno nujno logiko bodejo nadaljnje vrstice pokazale, da je samo taka pot državo tvorna in ljudstvu koristna, in da je tudi samo ta pot vsemu delovnemu ljudstvu v Jugoslaviji ista.

To bo pa tudi pokazalo, da ni mogoče očitati tem vrstam tistega separatizma, ki ga z lučjo po-dnevni in s tako radostjo iščete pri nasprotnikih Va-še strankarske opredelitve.

Tem predstavnikom je gosp. Jevtić izjavil, da sprejema ponudeno mesto, obenem pa je podal po-litično geslo, da se o ustavi ne bo glasovalo. Če ste s posluhom prebirali »Jutrove« opazke k politič-nemu položaju v posameznih fazah od nastopa no-ve vlade ali celo od razpusta skupščine dalje, ste mogli zaslediti občutno negotovost, v kateri se je »Jutro« kakor utopljenec v deroči vodi lovilo za

V skrbah za mladino

»Pohod« je resno v skrbah, kaj bo z mladino. Skoraj z vsako številko bolj ga to skrbi in na široko se razpisuje o njej. V zadnji številki ji je posvetil kar dva sestavka.

Začenja s precej obrabljeno modrostjo:

»Novih časov se ne more niti pričakovati niti izvajati, če ne stopijo na mesta teh starih mlade, po preteklosti neobremenjene, za vse novo dostopne in agilne sile, ki so baš zaradi svoje mladosti voljne za požrtvovalno delo, predvsem pa tudi sposobne prilagoditi se razmeram in jih gledati s s ališča sedanosti.«

Celo iz Sv. pisma zajemlje spoznanje:

»Mojzes ni vodil Izraelcev po najbližjih potih iz faraonskega suženjstva v obljubljeno deželo, ta pot Izraelov je trajala desetletja. Trajala je tako dolgo, da je stara generacija na suženjstvo in podložnost navajenih Izraelcev izumrla.«

Zato odločno zametuje vse predstavnike starih pokolenj:

»...niso bili nikdar, niso danes in ne bodo nikdar v bodočnosti predstavniki starih generacij sposobni ustvariti resnično nove, boljše čase, še manj pa voditi narod na poti v te boljše čase in mu stati na čelu takrat, ko je narod po težkih žrtvah dosegel te nove in boljše čase!

Vse predstavnike starih pokolenj torej odklanja »Pohod«, bi se zdelo? Kaj še! Izjeme so povsod, zakaj bi jih torej pri »starejši generaciji« ne bilo:

»Seveda je pri tem potrebno tudi sodelovanje vsaj nekaj predstavnikov starejše generacije, da se novi nastopajoči ljudje lahko okoriščaajo z njihovimi izkušnjami in navodili.«

Toda kdo so te izjeme in kje? Seveda okoli »Pohoda«! Skromno pol in pol sramežljivo kaže nase, kar vidi se, kako mu ta samohvala težko dē, ali kaj, ko ta nespametna mladina ne pride sama do edino pravega spoznanja:

»V poštev pridejo samo oni, žal redki predstavniki starejše politične generacije, katerim se mora priznati vsaj eno, to je zvestoba in udanost oni miselnosti, ki je lastna nam nacionalistom in ki more edina tvoriti podlago za prenos vodilnih funkcij v roke novih, mlajših in agilnejših ljudi.«

Morebiti mladina zaradi tega ni sposobna, da zajame vso globino tega spoznanja, ker jih je današnji toliko, ki krošnjarijo z »zvestobo in udanostjo« nacionalistični miselnosti in ki bi tudi radi prišli na vrh. Na primer »Borba«? Morda mladina

slučajne suhe veje na bregu. Šele po Jevtičevi paroli ste mogli opaziti, da se je »Jutro« ujelo na bolj trdno vejo. Mislim pa, da je razlaga, ki jo podtika »Jutro« v ponovnih uvodnikih omenjeni Jevtičevi izjavi, precej neokusna, ker mora »Jutro« na vsak način vedeti, da se o ustavi pri predstojeh volitvah že zato ne bo dalo glasovati, ker predpisuje ustava sama za glasovanje o kaki svoji spremembi čisto poseben postopek in čisto poseben način razpusta skupščine. Izjava g. Jevtiča meri torej čisto drugam, nego na tiste »Jutro« ne-simpatične politične nasprotnike na področju, na katerem je baje glavni dnevnik, toda tudi glavni greh slovenske politike.

Drugače pa pišejo naši časopisi v neki drugi skupini, da nastopa pri volilnem tekmovalju brez skrivanja s programom, ki stremi za tem, da se v sedanji ustavi vsaj načeloma demokratična oblika zakonodajnih ustanov spremeni v nedemokratično korporativno obliko. To bi pa seveda bil program spremembe ustave, in sicer precej bistvene. V tem oziru je pa značilno, kar mi je povedal kot svoje mnenje par dni po razpustu skupščine zaprisežen pripadnik »Jutra«: namah se mu je namreč posvetilo, da so politične stranke, torej tudi JNS, popolnoma nesmiselna stvar in da bi bilo najbolje uvesti korporativni sestav. Na moje vprašanje, zakaj bi bilo to bolje, je še pojasnil, da zato, ker bi korporativni parlament dobil že vse načrte dokončno izdelane, nakar bi jim lahko samo še pokimal. Po takih izjavah »Jutrovih« pripadnikov nastane po pravici vprašanje, če ni g. Jevtič mislil ob svoji izjavi na izid, kakršni so bili med »Jutrovimi« pripadniki in pripadniki JNS, ki so bili za demokracijo, dokler je bila ta demokracija predmet »edinstvenega instrumenta državne misli«.

(Dalje prih.)

Slovenska Šolska Matica

je letos izdala tri vredne knjige, ki so kaj mnogo obogatile našo pedagoško književnost.

Pedagoški zbornik (XXX. zv.) je uredil dr. Karel Ozvald in zanj napisal razpravo: »O državljanski vzgoji«, kjer izvaja svoje misli o njej in stvarno rešuje to vprašanje, ki ga rešujejo mnoga zborovanja, sestanki, razne družbe in društva ter vzgojitelji že dolgo, pa nikoli ne pridejo do pravega uspeha. Pisatelju te razprave je izhodišče in terišče človek. Ne odredb, temveč ljudi je treba in tu je vprašanje zadeto v živo. Državlјanska vzgoja mora

tudi vprašuje, kdo je dal »Pohodu« tisto spričevalo za vodniško dostojanstvo. No »Pohod« si ga je dal kar sam, saj se vendar sam najbolj pozna in tudi nobenih predsodkov nima proti sebi.

Zato se pohvali h koncu sestavka še enkrat, bolj od strani, in le izpod pazduhe kaže s prstom nase, že da bi kdo ne rekel, da je vsiljiv. Ko pa govori vendar zgolj, da se resnica prav spozna:

»Zato pa prosto pot vsem onim, ki so znali do- slej obvarovati čistočo svojih rok in svojih misli ter so s svojim dosedanjim delom dokazali, da znajo biti res zvesti in neuklonljivi poborniki jugoslovenski misli.«

In če bo mladina ubogljiva in pridna, če bo prenehala ugibati nad sposobnostjo pohodovskih »voditeljev« in se jim zaupala v vodstvu, tedaj bo tisti ubogljivi mladini »Pohod« naklonjen in kar računa lahko nanj:

»Prosto pot zlasti oni mladini, ki dorašča v jugoslovenskem taboru, ... ki bo edina sposobna prevzeti tradicije za našo svobodo padlih borcev, izoblikovati le tradicije današnjim časom in razmeram primerno ...«

Res pa je, da izgledi za jugoslovane med mladino niso nič kaj rožnati. Če je še pred kratkim zatrl »Pohod«, da so v večini, ga je sedaj vendarle obšlo spoznanje:

»Posebno izkaz zadnjih let je žalosten, ker je iz njega razvidno, da so na jugoslovenski univerzi v Ljubljani prevladovala separatistične in komunistične tendence, če ne kvantitativno, pa vsaj po svoji borbenosti. Slovenska fronta je zbrala okoli sebe izvrstne propagatorje in, do neke meje, neustrašne borce, ki so bili pripravljeni tudi na žrtve ...«

Edina tolažba v teh bridkih časih mu je novi duh:

»...To so oni akademiki, ki so v svojih zadnjih srednješolskih letih šli skozi vrste Omladine Narodne Odbrane, se tam prekalili in prišli na univerzo kot novi borci za svoje nacionalne ideale.«

Torej tej mlajši mladini je usojeno, da bo »prekalila« starejšo mladino. Kaj pa, če tudi ta odpo- ve, in če bo tudi ta prestopila na svobodnih akademskih tleh v slovensko fronto?

Morda bi bilo dobro, če se »Pohod« tudi na to »prekaljeno« mladino ne zanaša preveč.

Vsak Slovenec naj bere tednik »Slovenija«

gojenca vzgojiti tako, da iz lastnega spoznanja deluje državi v prid, da stoji v pravilnem odnosu do nje in obratno, kajti moč države je v duhovni enotnosti njenih državlјanov. Zato je potrebno izoblikovati mišljavo. To je zlasti naloga rodovine in raznih drugih skupin, kajti šoli so stavlјene možnosti in meje, še posebno vprašanju kultiviranja mišljave.

Dr. St. Gogala je napisal razpravo: »Kakšno vzgojo zahteva sodobno gospodarstvo«, v kateri zanimivo rešuje prav tako važno sodobno vprašanje. Od teoretičnega razpravljanja v gospodarstvu — kot delu kulture — in raznih njegovih komponent je z ozirom na predhodna izvajanja prešel do potrebnosti gospodarske vzgoje, ki je zgrešena danes, ko poudarja gospodarstvo kot absolutno vrednoto in kulturno panogo. Vse pojave življenja in kulture gleda le s koristnostnega vidika. Vse ji je le sredstvo za uspešno gospodarsko izživiljanje in uspeh, kar velja tudi v razmerju človeka do človeka. Že kratko poznanje te smeri dokazuje nemočnost bitja te skrajnosti. Zato zahteva stvarni gospodarski duh drugačno vzgojo, ki naj zmanjša egoistični gon, navaja k dobroti, ljubezni, pravičnosti, poštenosti itd., sploh naj človeka pravilno oblikuje z vidika celotne kulture.

I. Segulova govori o vprašanju: »Žena in njen pomen v celoti sedanje kulture.« — Bistvo vsake normalne ženske je materinstvo, torej klic po možu in otroku. Tega danes, kakor vse kaže, ni več. Zaradi močevega »odhoda« iz družine je šla tudi ona na delo — za zaslužkom in se je znašla na poljih, ki ne spadajo v njeno delovno območje. Vodilo in jedro v vsej njeni borbi pa je materinstvo, ki ga mora doseči in ga tudi bo dosegla, kajti v njem in v tem, kar je z njim v zvezi, bo našla žena vse poklice in svoje pravo in končno delovno polje.

Smer, ki jo je nakazala pisateljica, je kaj zanimiva, seveda v diametralnem nasprotju z navidezimi, zunanjiimi oznakami raznih ženskih gibanj, pa vendar, kakor vse kaže, pravilna.

M. Senkoviča »Otrok in knjiga« je dober pri-spevek nasvetov glede navajanja k čitanju dobrih, vrednih knjig (kar bo bržkone potrebno tudi odraslim!), in vzbujanja smisla zanje, pri čemer je prvo korenita preureditev naših ljudsko- in srednješolskih čitank. Dalje govori o načelnem stališču glede prave mladinske književnosti. Bistvo vsega razpravljanja je v tem, da se otrok pravilno vzgoji, v čemer so že tako obsežne pisateljeve zahteve, ki pa bodo kaj težko izvedljive.

OPAZOVALEC

† Ivan Vrhovnik

(1854—1935)

Neki okrajni nadzornik slovenskih šol mi je pred par leti ugovarjal, češ: slovenoborci zidate na samih mrličih kakor je Prešeren in dr. Prejšnji petek je zatonila osebnost, ki pomeni s svojo duhovnostjo zopet »mrliča« Prešernovega kova.

Ivan Vrhovnik je bil velik, nedosegljiv idealist, a obenem tudi dober delavec v vinogradu Gospodovem. Da, celó podrobno delo je cenil tako visoko, da je bil srečen, če je mogel biti ob kaki priliki le navaden podajač. Zaradi tega niso mogle Cankarjeve satire in farse na račun rodoljubarstva njegove kot zlato čiste osebe nikoli zadeti. Ker je bil rajnik že kar preskromen, bodo njegovo delavnost na mnogih poljih ocenili v vsej ogromnosti šele bodoči časi. Neopisno vpludnost do vsakogar in hladno točnost v izvrševanju dolžnosti je naglasil že Fr. S. Finžgar. Njegovo nesebičnost bo težko kdaj dojeti, ker je bila redno anonimna; najbolje so jo spoznali Cirilmetodarji in jo pokazali zaradi zgleda s tem, da zbirajo sklad Iv. Vrhovnika.

Kako se je ta veliki učenjak poglubil v kolektiv narodne duše, o tem priča zlasti njegova knjiga »Trnovska župnija v Ljubljani«. Iz nje žehi sama toplota neomejenega spoštovanja preteklosti, torej dela samih mrličev, in sicer zaradi lepše sedanosti in bodočnosti Slovencev, Slovanov in človeštva sploh. Zato si na prvem mestu njegove delovne sobe videl debeli glagolski misale ležati poleg Zbranega dela velikana Prešerna. Pokojnik je ne-štetokrat naglasil, da je najlepše urice svojega življenja prebil ob lepi slovenski knjigi. Ko je naznanil J. Jurčič Ljublj. Zvon, je postal v družbi Fr. Levca radoveden, kdo se bo prvi odzval. Drugi dan je pa že prišel z novico, da je prvo naročilo dospelo od kaplana Vrhovnika iz Sore.

Ob samozatajevanju, ki ga je menda zmožen redkokdaj Slovenec, sta se Vrhovniku le redkokdaj dvignila iz duše topla zavest in plemeniti ponos, ko je ob zamahu s stegneno roko dejal: »To pa lahko rečem: ravno črto sem pa le hodil vse svoje življenje.« S te ravne črte se mu ni zdelo potrebno kreniti za las niti v Jugoslaviji, ko smo se politično zedinili s Hrvati in Srbi. Vsem izmalichenim duhovom, ki dajejo recepte jugoslovenske širokogrudnosti, naj bo v zvezi s tem naveden stari Hipokratov izrek, ki ga je Vrhovnik tako rad ponavljal: Vita brevis, ars longa. Grenkobo tega spoznanja, ki velja za vsakega umrjočega, pa tudi za

M. Stupanova je pisala o »vzornem otroku«, tudi težkovzgojlјivega ga imenujemo, menda smo vsi bolj ali manj takšni »vzorni« otroci in ne verjamem, da bi kdo poznal nekoga, ki ni bil. Problematika njenega spisa je kaj obsežna in tudi zanimiva.

Dr. J. Bezjak — je v: »Spominih« pisal o poziksumnem letu proforskih kandidatov, kar je pri nas postalo pred letom aktualno.

Dr. K. Ozvalda »Prirodoslovna« in »duhoslovna« psihologija s pedagoškega vidika — je zelo važen doseg naših pedagoški literaturi; pisana stvarno, bo vzgojiteljem dobro služila v vzgojnem delu. Prevod je začel izhajati tudi v sloviti pedagoški reviji »Die Erziehung« v Leipzigu. Že to samo je najboljši dokaz vrednosti in pomembnosti navedene knjige.

Psihologija je pedagogiki, kar matematika moderni tehniki. Pomaga ji s pojasnili v vprašanju obrazljivosti in pravilnega motrenja človeškega duševnega življenja. Važna je zlasti danes, ko nič več zgolj teoretsko, temveč tudi praktično pomen-ska. V vsem psihološkem teženju se očitujeta zlasti dva pravca: »Prirodoslovna« psihologija, ki so ji predmet pojmovne abstrakcije brez upoštevanja praktičnih položajev, fizioloških procesov, kulturnega življenja in v njem oživljenih shematskih človekovih oblik, ki jih je po Sprangerju (gl. Ed. Spranger: »Lebensformen« podal v isti knjigi in po njih prikazal duševno podobo mladostnika v dobi njegovega vraščanja v narodovo kulturno življenje itd. Ta psihološki vidik je tudi pedagoškega pomena zlasti tam, kjer pomaga formalno uriti gojenčeve duševne sile s tem, da vzgojitelja seznanja s človekovim duševnim aparatom neglede na pogoje udejstvovanja in smotre.

V stremljenju po premostitvi obeh psiholoških vidikov sta nastali še Freudova psihoanaliza in Adlerjeva »individualna psihologija«.

»Duhoslovna« psihologija — se je izognila abstrakciji in zagrabila konkretnega človeka. Izhodišče in predmet ji je celotno doživetje, duhovni odnos človeka do kulture. Tudi ta psihološki vidik je pedagoško zelo pomemben.

Končna in največja važnost obeh psiholoških vidikov pa je za pedagogiko šele v njuni sintezi.

Letošnje knjige SŠM (kot tretja še dr. V. Bohinca: »Geografija sodobne Evrope«, I. snopič) so vsebinsko zelo pomembne in aktualne ter bi jih moral poznati ne le vsak vzgojitelj, temveč tudi vsak tisti, ki hoče biti ali postati pravi izobraženi, kulturno zreli človek.

D. Cv.

neumrjoči narod, ne more osladiti nobena sila. Redki močje, spoznavalci in oznanjevalci te resnice, so kakor gorski vrhovi sredi planih ravni. Na enem teh vrhov blesti tudi ime Vrhovnik in mu je, dasi je mrlič, vendar zagotovljena večna slava.

Dr. Jože Rus.

Volilne zgodbe

Te-le politične mikavnosti posnemamo po »Jutru«:

Zupanič se brani.

»Iz Metlike nam poročajo: V našem srezu se je z mnogih strani sprožil predlog, da bi se ponudila pri skupščinskih volitvah kandidatura za metliški srez zaslužnemu ožjemu rojaku, bivšemu ministru g. dr. Niku Zupaniču. Ko pa so se obrnili na njega, se je zahvalil za zaupanje, kandidatura pa z ozirom na svoje zdravstveno stanje — ravno v zadnjem času je preslal težko operacijo — odklonil z obljubo, da bo tudi v bodoče po svojih najboljših močeh delal za povzdigo svoje ožje belokranjske domovine.«

Kakor znano je ožji rojak že enkrat v Metliki pogorel kot kandidat.

Zmeda v Novem mestu.

»V nedeljo je bil sklican za novomeški srez volilni sestanek, ki bi se bil imel vršiti v hotelu Windischer. Zbralo se je pa nekaj sto ljudi, za katere je bila dvorana premajhna in minister dr. Marušič, ki je prišel na konferenco, je moral govoriti na dvorišču hotela. Že pri otvoritvenih besedah župana g. dr. Režeka je postalo precej živahno. G. minister je govoril o političnem položaju, o delu kr. vlade in o važnosti volitev. Po njegovem govoru so ljudje zahtevali razgovor o kandidaturah, vendar je dr. Režek zbor z zahvalo g. ministru zaključil. Večina navzočih pa je ostala in pričela razpravljati o kandidatih.«

K temu »Jutrovemu« poročilu bi še pristavili, da svar ni potekla tako ubrano, kakor pripoveduje »Jutro«.

Júnaki pa kar zares.

»Na »kandidacijski« konferenci v Beloljnu pri Kuršumliji je prišlo do spopada med pripadniki 2 kandidatov, dosedanega poslanca Draga Selmića in župana Tihomira Milosavljevića. I ti i oni so prišli v takem številu, da je iz konference nastal velik zbor, ki pa so ga vročerni pristaši obeh kandidatov zaključili z medsebojnim pretepom.«

Kdo je največji državnik sploh?

To nam je razodel dr. Lovrenčič, ki je menda predsednik Slovenskega lovskega društva in gotovo natančno ve, kako je v tej zadevi:

»K besedi se je oglasil g. dr. Lovrenčič, da z ozirom na padle opazke utemelji svojo kandidaturu. Doma je iz Sodražice in ima pisarno le slučajno v Ljubljani. Velike Lašče imajo svojega senatorja. Ribnica in Kočevje vsak svojega člana ban. sveta, naj tudi Sodražica in Loški potok pride ta do veljave in glasu. Vsi naštetih zastopniki so krepke osebnosti, ki se znajo uveljaviti, zlasti še senator g. Pucelj, ki ga ima govornik ne samo za največjega politika, kar smo jih Slovenci kdaj

imeli, temveč za največjega državnika Jugoslavije sploh.«

Socialistična kandidatura.

»Iz Maribora nam poročajo k socialističnim kandidaturam, da bo kandidiral tudi mariborski podžupan g. Rudolf Golouh, vendar pa ne na Topolovičevi marksistični, marveč na Jevtičevi nacionalni listi.«

Rudolf Golouh že ve, kje je stvar bolj zanesljiva in varna.

Za smeh in kratek čas ali »Borba« rešuje jezikovna vprašanja

V predzadnji številki je mariborska »Borba«, glasilo jugoslovenske akcije, zapisala, da ima en narod kvečjemu lahko več dialektov, ne more pa imeti več jezikov. Povedali smo zadnjič, da smo radovedni, kateri zaključek bo »Borba« iz te ugotovitve izvajala in navedli smo več možnosti z vidika njene nacionalne ideologije. »Borba« se je med vrsticami izrekla za tretjo možnost, namreč če en narod, ki govori več jezikov, hoče, da ostane narod, mora vse jezike spremeniti v narečja in iz teh narečij ustvariti nov skupni jezik, in sicer s to dopolnitvijo, da se naj stranska narečja pri tem opirajo na glavno narečje.

»Borba« je pri tem mnenja, da mi ne priznavamo njenega nazora, da en narod ne more imeti več jezikov ter pravi, da se ji je to zdelo dosedaj v resnici nemogoče in absurdno. ... »Borba« naj se pomiri. Mi nismo ugovarjali temu njenemu nazoru in nismo nikjer kaj nasprotnega trdili, hoteli smo samo preizkusiti logiko in doslednost njenih strokovnjakov v jezikovnem vprašanju. Sedaj smo zadovoljni in naši bralci menda tudi. Če morda »Borbinega« precej zamolanega stališča niso prav razumeli, smo seveda pripravljeni prinesiti popravek.

Nazadovanje nemške knjige

Ko je leta 1933 zavlada v Nemčiji fašistični nacionalizem in začel s sežiganjem knjig in izganjanjem resnih pisateljev, je bilo takoj očitno, da bo začela nazadovati nemška knjiga. To se je tudi zgodilo. Padanje književne produkcije pa se tudi v lanskem letu ni ustavilo. Nasprotno, vidi se celo, da pada čedalje bolj. Medtem ko je padla v lanskem prvem polletju za 5 odstotkov, znaša padec v mesecih september, oktober in november že 10 odstotkov več, kakor v istih mesecih 1933. leta.

Še bolj je zaostal izvoz nemških knjig in muzikalij. V mesecih od januarja do novembra lani je za 13 odstotkov manjši, nego v istih mesecih predlanskim.

Tudi to je popolnoma umljivo. »Izenačena« književnost, to pomeni da morajo vsi pisatelji goniti vedno eno in isto drajno, vsaj kolikor se tiče sveta nazorov in socialne misli. In eno in isto pesem, kdo bi jo zmerom poslušal, še celo če bi bila tako lepa, kakor ni. Saj se lahko vsakdo sam tudi pri nas o tem prepriča, samo kakega »nacionalnega« pisatelja naj vzame v roke. Če kaj iznenadja pri tem nazadovanju, tedaj k večjemu to, da ni še večje. Vzrok je pač dobro izročilo nemške knjige, ki je po zakonu vztrajnosti prišla celo nemškim fašistom v prid. Da pa to izročilo ne bo trajno delovalo, zato poročuje bolj ko vse dejstvo, da je

ustanovila njegovo veljavo prav tista nemška književnost, ki jo fašizem preganja in sežiga.

Ko je nemški fašistični list razlagal majhno zanimanje nemške mladine za knjigo, jo je opravičeval: »Mladina pač koraka, torej ne utegne brati.« Saj korakanje pri sprevedih, obhodih, paradah, v tem obstoji fašistična vzgoja. Brati pa sme k večjemu književne proizvode svojih »vodnikov«, katerih umska raven skoraj nikjer ne dosega povprečnosti, ki jim je tu »genij« ne samo drugorodnih, ampak tudi lastnega naroda.

Da, fašistična mladina ne utegne brati, ker pač koraka

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Minister za notranje stvari je prepovedal širiti št. 41. tiskovine »Sfinga«, ki izhaja v Zagrebu.

Norveški »savez«.

»Slovenski Narod« pripoveduje o nekem posredovanju pri predsedniku norveškega »saveza«. In ta norveški »savez« da je tak, da nima nič proti planski skakalnici za smučarje. Mislili smo sprva, da je YQyXy že tako napredovalo, da so začeli že Norvežani govoriti XY v quml. Na primer Norske Turistsavezi bi se prav imenitno slišalo. No, Norvežani so za zdaj kljub »Narodu« ostali pri svojem »narečju«. Menda je skušal »Narod« tako le pojugsloveniti norveško besedo foreniging. In sicer na torek 12. t. m. Pa ne morda na pustni torek, ampak natanko na obtednico pustnega torka.

Slabo pojasnilo.

»Slovenec« je priobčil pojasnilo o seji »Boja«, v katerem zatrjuje nepodpisani dopisnik, očitno odborik »Boja«, da se je na tisti seji soglasno ugotovilo, da je »Boj« nadstrankarsko gibanje.

Toda če je že pri končnem glasovanju bila soglasnost, v obravnavi sami zato ni bila. Dejstvo je, da bi bili nekateri radi potegnili Bojevnike v politični boj za osebe, ki so po svojem značaju in političnem programu večini slovenskih Bojevnikov tuje, dejstvo je, da so v ta namen »konferirali« z raznimi jugoslovenskimi organizacijami, ki so našim Bojevnikom v načelu naravnost nasprotni, in dejstvo je, da je ta ugotovitev o nadstrankarskem »Boju« nekaterim le preveč zmešala račune, da pa kljub temu še vedno upajo na to, da bodo kot opravitelji Boja pri morebitni kandidaturi na ta ali drugi način dobili tudi bojevniške glasove.

Res je, da je vsakemu Bojevniku na sebi prost, če in koliko se hoče tudi politično ali strankarsko uveljavljati. Ali prav tako je res, da nalaga tista ugotovitev, ki je bila prav za prav sklep, vsaj odborikom Boja neko rezervo, ki na noben način ne da, da bi se politično uveljavljali na način in v vrstah, ki jih večina slovenskih Bojevnikov odločno odklanja. Ali z drugimi besedami: ali naj izstopijo iz odbora »Boja«, ali pa naj puste misel na državno poslanstvo dotle, dokler bo večina Bojevnikov stala v volilnem boju ob strani.

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.

n-g.

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

»Kaj zahtevajo »zemljeradniki«?

16. januarja 1910.

Kaj zahtevajo »zemljeradniki« od današnje vlade? Glej, kaj zahtevajo:

1. da se raztegne obvezno ljudsko šolstvo na vse bolgarsko kmečko prebivalstvo, da zadobi tako neogibno potrebno izobrazbo;

2. da se izvrše korenite preosnove v državnem proračunu z zmanjšanjem uradniških mest, plač in prevelike armade;

3. da se preosnuje davčni sestav z uvedbo postopice in da se tako enakomerno razdeli davčno breme na vse državljanke;

4. da se zmanjša kaderski rok vojaške službe in število častnikov in da se napravi konec javnim tatvinam, ki se dogajajo ob nabavah za vojaštvo;

5. da se uvede proporcionalni volilni red za občinske in državnozbornske volitve;

6. zagotovitev in izvedbo avtonomije občin kakor tudi okrajnih svetov;

7. obtožbo tatov državnega imetja in rušilcev zakona v državi;

8. preosnovo pravosodja, da bo hitrejša, cenejša, pristojnejša in resnicoljubnejša;

9. sprejem zakona o ponarejevanju življenjskih potrebščin (vina, kisa, žita, rožnega olja itd.);

10. sprejem zakona o zlorabi mer za težino, prostornino in površino;

10. sprejem zakona o izseljevanju, da se podeli prebivalstvu svoboda, da potuje in si poišče življenjske potrebščine, kjerkoli hoče in more brez

kakršnihkoli omejitev; sprejem zakona o gozdovih, vinogradništvu, sadjarstvu itd. (zemljeradniška stranka je imela že pred nastopom v vlado podrobno izdelane načrte vseh potrebnih zakonov. — Bog ve, kako je v tem pogledu danes pri nas? — Opazka pisca);

12. sprejem zakona o pašnikih, o obveznem kmečkem zavarovanju itd. itd.

To so zahteve »zemljeradnikov«, naproti katerim ostaja vlada gluha. In, čim dalj časa si bo vlada tiščala ušesa pred glasom »zemljeradnikov«, tem težje za tiste, ki so za to odgovorni.

»Politični otroci.«

19. junija 1910.

Politične stranke v Bolgariji so podobne malemu otroku, ki se plaho ozira okoli sebe, ki gleda s paznim očesom in striže ušesa, da ne preišči ničesar, kar se mu reče iz — dvora. Knez Ferdinand se igra z njimi po mili volji. S takimi otročiji navadami so obteženi ne samo stožeri strank, marveč tudi pripadniki njihovih strank v notranjosti dežele. Naj vam navedem primer. Knez je obiskal grob pokojnega Markova in se rokoval pri tej priliki s Todorovom. Takoj je bil sklican stožer narodnjakov, navdušen nad tem dejstvom. Že naslednji dan je razposlal stožer okrožnico vsem strankinim odborom narodnjakov po vsej Bolgariji. V tej okrožnici se razglša razpoloženje dvora naproti stranki ter se pripravljajo odbori na — prijetna presenečenja. Ali: Knez se je razgovarjal s šefom progresistov dr. Danevom. Takoj se je zbral stožer progresistov, da deli svojo radost z Danevom in da čuje dobesedno vse tisto, o čemer je govoril knez šefu. Šef jim sporoča, da je Gospodar izrazil željo, da on prevzame vlado in da je videti, da je Gospodar proti »koalicijski

vladi«. Stožer preneha sedaj govoriti v koaliciji, ki je bila sicer njegovo volilno geslo in začne govoriti samo še proti koaliciji. Stožer naroči odboru, da store isto ter jih poziva, da se zbirajo in čakajo — srečnega trenutka. Nekega dne je knez v šali povprašal nekega izvenstrankarja: »Katera stranka ima največjo željo, da pride na vlado?« »Radoslavova stranka«, mu ta odgovori. »Ta stranka se namreč nahaja v najbrezupnejšem položaju, kolikor so zanesljiva moja opazovanja.« Ko so Radoslavovi ljudje zvedeli za ta razgovor, so takoj sklicali sestanek, na katerem so v najradostnejšem nastroju sestavili listo ministrov — nove vlade. Takoj so se o tem obvestili vsi odbori in po teh vsi pripadniki stranke po vsej Bolgariji. Seveda do te vlade tedaj ni prišlo — le dvor se je smejal naivnosti političnih — otrok.

»Pred balkansko vojno.«

17. septembra 1912.

Vojne s Turki si mi zemljeradniki ne moremo želeli, ker vemo, kako strašni so njeni posledki za kmeta. S tem izražamo mišljenje in prepričanje velikanskega dela kmečkega stanu. Vlada sama se tudi ni hotela vojskovati, kar dokazuje, da Bolgarija ni pripravljena za vojno in da je vojna tvegana.

Vojne mi ne maramo, ker čuvamo življenje in koristi ljudstva in ker čuvamo bodočnost Bolgarije. In, če je tako, ako bolgarski narod nima želja za vojno in želja, da se zaman prelija kri, da je brezmiselno vsako krvoprelitje, ali nismo potem opravičeni, da zakličemo s tovarišem »Marius«-om: Proč s pretiranim militarizmom, ki izčepava in brezmiselno izsesava 58 tisoč mladeničev po vojašnicah in na orožnih vajah, proč z nesramnim gaženjem zakona o oboroženih silah!

(Dalje prih.)